

Eljáŝ-Jan-Raffael-Novalis

Cesta vtělení

Albert Steffen 1

Vzpomínka na poslední přednášku Rudolfa Steinera 28. 9. 1924

Je duchovednou, obecně platnou zkušeností, že lidská duše spojující tělo s duchem, se musí sama vychovávat, počínaje okamžikem, kdy člověk má možnost svobody a odpoutá se od mocností, které ho dosud vedly (náboženská vyznání a tradiční přikázání, poznatky intelektu, víra v autoritu atd.). Jinak člověk na cestě k nadčlověku klesne nazpět do podlidství. K lidství je v naší době nutné pozvednout se z ducha.

---

1 Albert Steffen, druhý předseda (zároveň vedoucí Sekce pro krásné vědy) v zakládajícím předsednictvu Všeobecné antroposofické společnosti, která byla nově ustavena na Vánočním sjezdu od 24. prosince 1923 do 1. ledna 1924 v Dornachu. Prvním předsedou byl Dr. Rudolf Steiner.

Lidská duše, která se během dějinného vývoje rozčlenila na duši citivou (v egyptsko-chaldejsko-asyrské kulturní epoše), na duši rozumovou (v řecko-latinské době) a na duši vědomou (v přítomné době, počínaje 15. stoletím), se nyní musí sebevýchovou pomocí vůle a vědomí změnit, nemá-li dojít ke zpátečnictví. Rudolf Steiner to stále znovu připomíná a rozmanitě poukazuje na cestu, jak toho dosáhnout.

Duši vědomou vyvíjíme tím, že přírodovědeckou metodou, co nejexaktněji, všestranně a obsáhle školíme předmětné pozorování. Potom je však nutné k těmto smyslovým vjemům a představám, k těmto vzpomínkám a ke všemu, co s nimi souvisí, nadále nepřihlížet, zjednat vnitřní prázdnotu duše a oddat se čistému myšlení. Pomocí vnitřně zřící soudnosti, oproštění od smyslovosti, zjistíme, že za těmito dojmy, přicházejícími zvenku a uchovávanými pamětí, vládne ještě jiná duševní schopnost, kterou lze posunout do duchovního zorného pole. Jsou to imaginace, které po dostatečném školení vystupují v tomto prázdňém vědomí a jeví se jako obrazy před zrozením. Rudolf Steiner líčí, jak se z duše vědomé vyvíjí duše imaginační.

Duše rozumová se prožívá tím, že tká v myšlenkách. Tyto mohou záležet v představách, vzatých ze smyslového světa. Avšak podstatné je nikoliv toto, ale duševní schopnost, která jimi hýbe. Pomocí myšlení oproštěného od smyslovosti lze tuto schopnost přeměnit v duchovní vnímavost idejí. Duše rozumová, jak se vyjadřuje Rudolf Steiner, se tak stává duší inspirační.

A když duši citivou, která záleží v tom, že tělo vázané na přirozené pudry a žádosti a vášně, které hýbou lidským nitrem, ovládneme, proměníme a očistíme, stane se potom orgánem pro vnímání duševně-duchovního prvku jiných bytostí. Pomocí takto získaných (ušetřených) míst ve vlastní duši jsme schopni tyto bytosti prožívat sami v sobě. A

duše cítivá se promění, jak to Rudolf Steiner podrobně líčí a jak lze zde pouze naznačit, v duši intuitivní. Ta postihuje i skrze katarzi procházející bytost člověka, která žije po smrti dále.

Teprve s takto vyškolenou duší dokážeme pochopit takového básníka, jakým je Novalis. Pohlédneme-li do jeho tváře, tradované v obraze, překvapí nás, jak jsou jeho rysy dětské, a přesto moudré. Jako by se jimi díval anděl. Uchovaly mnoho z předzemského a předvídaly z postpozemského. Přírodou se stavějící duchovost, duchem se stavějící přirozenost, nebeská nevinnost dítěte se na nás dívá upřímně a otevřeně, že máme dojem, že se díváme přímo do jeho srdce.

A stejnou harmonii nitra a zevnějšku má i jeho styl. Z jeho vět vychází něco éterického, jakoby z praobrazu rostliny, jejíž listy se řadí v určitých odstupech kolem stonku a působí jako hudební intervaly. Z tohoto útvaru může zářit pouze jeden květ, který má barvu oblohy. Modrý květ, který nenalezneme na této Zemi. Novalis se rád dívá na Madonu s dítětem. Dítě, které promlouvá k jeho duši, které smrtí Sofie von Kiihn doznalo znovuzrození, probouzí v něm vyššího člověka. Těmato duchovníma očima dívá se ven do fyzického světa a nalézá v něm božské tvůrčí síly. Novalis žasne, dříve než myslí, a proto jsou jeho myšlenky o všem, co na Zemi vidí, spojeny s jejím původem. Procítáme-li jeho fragmenty, stále vidíme
činnost du-

cha, který se vrací k prapočátku, kdy Slovo bylo u Boha. To platí i pro to nejvšednější, s nímž se setkává jeho pohled. Je člověkem vskutku encyklopedickým.

Pomocí této schopnosti, kterou má vrozenou a kterou vytrvale školí, vidí ve svých přátelích vždy vyššího člověka. Dovede nepřihlížet k jejich chybám a omylům. Vidí se s nimi v prvotní obci. Obrazy, kterých používá k jejímu zpodobnění, bere sice z minulosti, avšak ukazují na budoucnost, na slavnost omlazení světa. Pro pojednání „Křesťanství nebo Evropa“ byl Novalisovi vytýkán katolicismus. Goethe radil, aby spis nebyl uveřejněn. Henrik Steffens o něm napsal:

V jeho sebraných spisech se později objevila obhajoba jezuitů, přesto však tvrdím, že vnitřní mravní svobodu, skrytý svazek jejího vyššího vzniku, jenž spojuje očištěné myšlení s Bohem, pojem milosti a spravedlnosti skrze víru, vlastní životní element protestantské církve zachoval čistý.

Žilo v něm však něco mnohem obsáhlejšího než v nějaké církvi. Byl povznesen na konvertitu², jíž později propadl Friedrich Schlegel a nad Wackenrodovy výlevy srdce. Usiloval nejen o nového člověka, nýbrž i o novou Zemi. Před očima mu stál nadzemský koncil, k němuž nacházel obrazový návrh ve středověku. Tento obrazový návrh se podobá malbám Raffaelovým, zejména mohutnému obrazu s názvem „Eucharistia“³, protějšku Školy athénské. Novalisovo „Křesťanství nebo Evropa“ chová v sobě řecký impulz právě tak jako Janovo evangelium.

Byl Raffael malířem duší? Co je to? — ptá se Novalis v jednom fragmentu. Když se Novalis zahloubal do nesmrtelné podstaty Sofie von Kiihn, viděl před sebou Raffaelův portrét, který se jí podobal. Stejně tak slovy, jimiž líčí

---

² přestoupení na jinou víru, nejčastěji katolickou - pozn. překl.
³ svátost oltární, poznámka překladatele

„Křesťanství nebo Evropa“, zvedá Raffaelův obraz prvotního koncilu. Vycházejí z nového zjevení chtěl s přítomnými lidmi uskutečnit Kristův impuls. A k němu náležela myšlenka o opakovaných pozemských životech, kterou svou jedinečnou tvůrčí fantazií zamýšlel propracovat v románu „Heinrich von Ofterdingen.“ Reinkarnace byla jistotou nejen pro něj, nýbrž i pro Sofii von Kühn, pro ni dokonce samostatným způsobem, jak je to patrné z jím navržené charakteristiky. Když Sofie zemře, je si jistý, že žila dříve a opět bude žít. Bolesti, které musí snášet při opakované operaci jater a které tak heroicky překonává, jí propůjčují božskou sílu. Po smrti se stává jeho vůdkyní. Tak jako Dante šel do ráje za Beatricí, nebo spíše za andělem, který v ní přebýval, tak šel Novalis za Sofií. A přece to bylo u Novalise jiné. Jak už to říkají obě jména, Beatrice a Sofie, skrze něž se vyslovuje poezie osudu, Novalis šel za moudrostí, Dante za blažeností.

Síly dětství, které vyšší člověk uchovával v Sofii, vedly ji již za života k jistotě o opakovaných pozemských životech, právě tak jako Novalise. Dantovi a Beatrici, středověkému páru, zůstalo toto ještě skryto. V Novalisově díle objevují se však jiné formy a barvy než v Dantově díle. Novalis je začátek, Dante je konec. Přijmeme-li do své duše Novalise, vytváříme orgán pro budoucnost, zatímco u Danta se vynořují zákonitosti staré budovy chrámu, jež byla postavena s olovníci, trojúhelníkem a kružidlem.

)

V mírách jeho velkolepé básně doznívá pyramida. Avšak formy, které žijí v Novalisově básnické duši, ještě vůbec nejsou vyvinuty, protože jeho život byl příliš krátký, aby je našel.

Každý jeho fragment, který si přečteme, je výzvou, abychom pokračovali na jeho cestě. V něm je předběžně utvářeno básnění příštích staletí. Novalis spoluprožíval v přítomnosti minulost a budoucnost. Prvotní koncil, který stál před jeho vnitřním zrakem, byl namalován středověkými barvami, avšak vyjadřoval světový cíl. Co bylo podivuhodnou moudrostí starých předků, mělo se proměnit v lásku mučedníků. Kdo promyslí zákonitosti opakovaných pozemských životů, uvidí, že obraz, který Novalis v sobě vytvořil, sám přenesl z dřívějšího pozemského života do nynějšího. Poznatky, které přinesl duch doby od procitnutí duše vědomé, tento obraz rozšiřují a prohlubují. Novalis spatřuje v Německu, které pro něj ještě vlastně nebylo, ale teprve být chtělo a v této vůli bylo zcela svobodné, vynořovat se možnost nového lidství.

Německo kráčí pomalu, ale jistě před ostatními evropskými zeměmi. Zatímco tyto země se zaměstnávají válkou, spekulací a partajnictvím, Němec s krajní pílí usiluje o to, aby se stal účastníkem vyšší epochy kultury, a tento předstih mu musí během doby dát velikou převahu nad ostatními.

To bylo Německo, které zaniklo Goethovou smrtí. Novalis chtěl jednotu všech evropských států skrze křesťanství. Tento cíl se později objevil ve znetvořené podobě ve „Svaté alianci“, a obrátil se v opak. Novalis jej zažil jako návrh ze svého dřívějšího života, do kterého měly vplynout zkušenosti a výsledky života nynějšího. Zůstaly však fragmentem. Co žilo v architektuře, básnictví a hudbě, ale i ve filosofických systémech, kultech a formách společenství a stalo se substancí duše, mělo se po vyšší proměně vrátit. Obraz a slovo byly přípravou k nové světové imagi-

naci a světové inspiraci, k nové slavnosti omlazení světa.

Křesťanství má tři podoby. Jedna je plodivým elementem náboženství jako radost z veškerého náboženství. Jedna je vírou ve všemocnost všeho pozemského - být vínem a chlebem věčného života. Jedna je vírou Krista v jeho matku a ve světce. Volte kteroukoli, volte všechny tři, je to jedno.

A z této slavnosti omlazení světa měla vzejít syntéza jako naplnění. V pozadí vidíme praobraz - Poslední večeři. A cítíme, že z ní vyzařují síly, které se stávají jejími hymnami.

Raffaelův svět se projevuje barvami a tvary, Novalisův svět náladami a slovy. Je to tentýž duch, který se pokaždé projevuje jinými prostředky. U obou působí mystérium Golgoty jako ústřední zážitek. Porovnáme-li různý způsob vyjadřování, vidíme a slyšíme hranice malířství a poezie. A Lessingova základní poučka se vysvětlí jakoby sama:

Oblast výtvarného umění je to, co je v prostoru uspořádané jako tělesně viditelné, oblast poezie je časový sled a to, co se podává pomocí poslušnosti hlásek.

Díváme-li se současně na Raffaela a Novalise, můžeme tuto hlavní zásadu rozšířit. Oblast poezie se blíží oblasti malířství skrze imaginaci a skrze inspiraci se blíží oblast malířství oblasti poezie. Avšak intuice, která v pozemských osobnostech Raffaela a Novalise poznává individualitu, prozrazuje společný prvotní základ, z něhož oba čerpají. Jde o Logos, který se stává Světlem světa a Slovem

života, jde o cíl, který může být předem zvěstován oslavou omládnutí světa.

Přechod od malířství k básnictví se projevuje jakoby v mikrokosmickém prafenoménu v makrokosmickém dění, jež prodělává Raffaelova duše mezi jeho smrtí a zrozením (Novalise). Je to výhled na příští život po očistění z posledního pozemského života.

Láska je konečný účel světových dějin, amen univerza, praví Novalis.

S člověkem, který se pozvedá ke stále vyšším stupňům dokonalosti, proměňuje se i Země, na kterou se člověk stále znovu vrací. Kristus jako Bůh předjímá budoucí stav Země tím, že v jednom jediném životě prochází smrtí a vstává z mrtvých. Na tento budoucí stav Země se poukazuje jako na proměnění na hoře mezi Mojžíšem a Eliášem. Toto je poslední Raffaelův obraz. Umírající Raffael pracuje ještě na Kristově tváři. Kristus, který vzal s sebou na horu tři své nejmilejší učedníky, sestupuje opět do nížiny a jeho prvním činem je uzdravení chlapce, vyléčení padoucnice, démonické tíže, posedlého těla, jež ztrácí řeč a s výkřikem, jakoby mrtvé, padá k zemi. Toto vítězství ve formě obrazu bere Raffael s sebou branou smrti.

Ve své poslední přednášce poukazuje Rudolf Steiner na to, co Raffaelova individualita za svého světového putování planetárními sférami prožívá s hierarchiemi a s jinými dušemi zesnulých. A morální fantazie vytríbená Raffaelovými barvami, které jsou činy a utrpením světla, smí spoluprožívat to, co Rudolf Steiner poznal v nebeských sférách a zvěstoval o prvotních učitelích moudrosti, o léčitelích a vidících.

Lze se zeptat: Je tato nebeská pouť nějak patrná v Novalisově pozemském životě?

Herman Grimm nazval Raffaela světovou mocností. Jak by se muselo mluvit o Novalisovi, když bychom chtěli o něm říkat něco přiměřeného? Zde nabývají na významu Goethova slova, že Novalis se časem mohl stát imperátorem, který by ovládal poetickou literaturu.

Určitě by nebylo v Novalisově smyslu zkoumat jeho díla pouze literárně-historicky. Jeho živoucí duch by nyní leccos, co tehdy napsal, zavrhl a v mnohém by pokračoval; přidržoval by se zárodku a od slupky by upouštěl. Novalise je dnes nutno prožívat jako živou duchovou postavu. Sám k tomu dává návod. Právě tak jako Sofii von Kiihn měl v paměti nejen jako dítě, ale pozvedal ji na svoji nebeskou vůdkyni, na strážného ducha poezie a na praobraz krásy, tak také k nám musí promlouvat jeho věčná entelechie.

Novalis je básník s nejmohutnějším světovým rozpětím. Způsob, jakým do svého románového fragmentu Heinrich von Ofterdingen vložil myšlenku znovutělování, svým pojetím předstihuje dokonce Goetha. Přitom je nutno říci, že ještě neznal *Putovní léta Wilhelma Meistra* s jupiter-skými výhledy jasnovidky Makarie. Takové stezky rozvíjel do nedozírna, do kosmických a mýtických oblastí, nazpět skrze minulé epochy Země, předjímaje světovou budoucnost. Heinrich von Ofterdingen je časně zemřelý syn hraběte von Hohenzollern. Mrtvá Cyana jej posílá do onoho kláštera u vchodu do ráje, který je obydlený zesnulými. Vynořuje se zde středověk a Orient.

A jak se mění oblasti hmoty, stejně tak se mění zásady formy. Jak mocné jsou tyto výhledy! Přitom je uznáván vý-

znám i té nejmenší věci. Novalis ovládá duchovní teleskop i mikroskop. Zlo, ohyzdnost, válka - všechno je jeho slovem zařazováno do světové harmonie.

Jako Raffael lidstvo ozařuje světlem světa, tak Novalis lidstvo smiřuje slovem života. Raffael nenamaloval obraz s motivem Kristovy smrti, ukřížování. Studujeme-li kompozici obrazu Sixtinská Madona, shledáme, že je v něm kříž jako základní forma spojen s jinými obrazci, trojúhelníkem, pětiúhelníkem, kruhem. Svým okem umělce zřel světový kříž, nikoli pozemský. Na něm nevisí fyzické tělo Kristovo. Je to jako s Janem Křtitelem, který byl stát, a proto nemohl vidět pozemskými očima, jak Kristus vytrpěl smrt na kříži. Přesto Jan Křtitel zažil, jak Kristus prošel branou smrti, avšak v duchu, ve smrti zřel oslavení, vítězství, život přinášející postavu, božskou tvůrčí moc.

Novalis praví, že dokonalé drama musí podávat proces očisty, redukce - záhadná slova, která pochopíme jen tehdy, když do vývoje lidstva zahrnujeme reinkarnaci lidského ducha.

Drama, které se dovede pozvednout k takovému pohledu na základě poznání zákonitostí, působících ve znovuvtělování, přeměňuje látku skrze postupné pozemské životy pozvolna v ducha. V mnoha vtěleních koná to, co je při křesťanském kultu jednorázově prožíváno jako transsubstanciacie chleba v tělo Kristovo. Na rozdíl od Krista, který ve fyzickém těle putoval po Zemi pouze jedenkrát, člověk se přiměřeně svému osudu stále vrací, po stupních prodělává hojně metamorfózy svého těla, až je toto zcela proměněno a s ním celá Země. Na ní se opět

zrozuje, takže na jejím konci můžeme mluvit o novém vtelení, o jupiterském stavu a současně o vývojově vyšším druhu lidí.

Tento motiv se vynořuje již v Novalisovi, avšak teprve duchovní věda Rudolfa Steinera jej mohla vnést do poznání. Dnes se tento motiv stal hlavním úkolem básnické tvorby, neboť sám duch doby vyzývá básníky, aby jej stavěli před lidstvo. A nemá již smyslu být umělcem, nenalezne-li odvahu vložit jej do centra tvůrčí fantazie.

Čteme-li Novalisovy fragmenty, vynoří se otázka, zda budou doplněny. Zahloubáme-li se do jeho románu, do životů před zrozením a po smrti, do dřívějších životů, vystane požadavek pokračovat v něm, s výhledem na budoucnost světa. A dáme-li na sebe působit jeho hymnám o Kristu, stojíme před rozhodnutím. Spatřovat v nich začátek nebo konec? Což toto všechno minulo? Budeme trestat básníka, který v těchto cestách pokračuje? Smí být vysloven a vylíčen zážitek Krista v duchu, kosmická událost Kristova, nezávisle na jakémkoli dogmatu a jakékoli tradici? Nebo musí básnická tvorba zmlknout?

Potom se vynořuje další otázka: Co vstoupí na její místo?

Abychom obdrželi odpověď, podívejme se na přítomnost. Pohleďme na člověka, který neprodělává vědomý vývoj ve smyslu morální fantazie. Opírá se jen o smyslové pozorování a o intelekt, snaží se v mezích dnešních možností zařídít se v životě mezi zrozením a smrtí, snaží se prodloužit svůj život ke svému prospěchu nebo snad k prospěchu svých bližních. Podívá-li se však do svého nitra, musí doznat, že v boji o bytí stále více přibývá „zlých sklonů“. Když se zhroutila tradiční morálka, není zde možnost proměnit je bez založení morálky nové. O tom nás dostatečně poučují přítomné katastrofy.

Dnešnímu lidstvu, které se řídí světovým názorem, založeným na agnostické přírodní vědě, a odmítajícím duchovní vědu, přichází vstřícná reportáž, která všechno, co se děje, fotografuje a pak reprodukuje přeměřenými titulky.

Na školách se zavádějí metody, které vnitřní život člověka činí zvráceným a pomocí rafinovaného špehování a výslechů nahánějí strach, takže člověk vypovídá nepravdu nebo si sám namlouvá zločiny, jichž se nikdy nedopustil. Je to tak zvaný gestaponismus. Vidíme slídění a uduvačství, které způsobuje, že v životě společenství se neodvažujeme nejen něco říkat, nýbrž dokonce si něco ani myslet. Vidíme množství návody, jak lze, domněle, poznat podstatu člověka z jeho písma, z jeho vzhledu, z jeho tak či onak schozených podpatků apod. Zakládají se archivy otisků prstů a odposlouchaných rozhovorů, aby ve vhodné chvíli byl člověk usvědčen, jako by běželo o to předejít poslední soud. Toto všechno je důsledek toho, že se odmítá zkoumání lidí jinak než pomocí zevních dokladů a vnitřních analýz. Zde je pouze jediná záchrana. Naučit se nahlížet do podstaty a osudu druhého člověka a odpírat si chtění stát se při posuzování člověka soudcem.

Soudit není žádnému básníku tak vzdáleno jako Novalisovi. Vždy se snažil líčit člověka jako zajímavého, ať už žil kdykoli a kdekoli. Vyšší člověk v každém, i sebenužnějším prostředí, je mu hodný lásky. Stačí podívat se na jeho katalogizované výčty a ihned vzniknou ve vlastní duši nevyčerpatelné příběhy. Každým svým slovem nás Novalis činí produktivními. Jeho dílo je nejskvostnější školou básníků.

Novalis provází Sofii svým srdcem na její cestě za brnou smrti, avšak neodcizil se tím světu, ale naopak, přijal od ní mnoho duchovních impulzů. Jeho zájmy o všechno, co se dalo prožít v přírodě a dějinách, v lidských vztazích, ve vědě a umění, se postupně ještě zvětšovaly. Jako by se chtěla skrze něj příliš brzy zesnulá Sofie ještě mnoho

dozvědět o Zemi, aby mu to pak mohla osvětlovat ze svého nebeského stanoviska. Chtěl také zemřít, avšak ona mu naznačila, že svůj osud ještě zcela nenaplnil. Měl nejprve sklidit svoji úrodu. Horní sféry znal, dolní musel prozkoumat.

Na to ho upozorňovaly nové kruhy přátel, které získal po její smrti. Byl to zejména báňský hejtman Charpentier a jeho dcera Julie. Novalis se nyní zvláště věnoval lékařství a důlní vědě. Měl k tomu mimořádné nadání. Představený kraje Just ve svém životopisu píše, že za deset až dvanáct dní si osvojil celou halurgii⁴. Byl jedním z nejvíce tvůrčích lidí nejen jako básník, ale i jako fyzik a chemik. Byl velmi ctěn významnými badateli, jakým byl např. Johann Wilhelm Ritter. Just píše, jak *sbíral meteorologická pozorování, aby vystupňoval gradování solanky, že výrobu sluneční soli studoval, technicky, chemicky a hospodářsky.*

Nepátrejme po jeho úspěších v tomto oboru. O někom, kdo zemře v letech učednických, můžeme pouze uvažovat a tušit, co by dokázal v letech mistrovských.

Zabýval se jak kosmickým životem v zemském okruhu, zákonitostmi hvězdné oblohy, jejich souvislostmi s hudbou a matematikou, tak i nitrem Země, geologií a meta-

---

4 solivarství - poznámka překladatele

lurgií. Ve skalách hledal hvězdy. Přátelé naslouchali jeho výrokům o chemii a fyzice jako citátům z Bible. Byl badatelem, který se snažil číst Logos i v říši nerostné. Prostupoval zemi Kristem.

Doba starého ducha Země minula, nastupuje duch nový. Mudrcův kámen dovede všechno proměnit v lásku. Když Novalis stál nad hrobem Sofie, vnímal její éterný zárodek; spojil se s mrtvou vrstvou Země a přitom cítil, že ji prostupuje skrytý život. Měl zážitek vzkříšení jako Lazar, kterého Kristus probudil z jeho smrtelného spánku a který se stal učedníkem, jehož Pán miloval, jak se praví v Janově evangeliu.

Ludwig Tieck ve svém životopisném náčrtku píše o Novalisovi: *Obrys a výraz jeho tváře se velmi podobal Janu Evangelistovi, jak se s ním setkáváme na nádherných tabulích Diirerových, uložených v Norimberku a v Mnichově.*

V dřívějších přednáškách o individualitě Raffaelově a Novalisově poukazyval Rudolf Steiner na Jana Křtitele, avšak nikoli na Jana Evangelistu. Ve své poslední přednášce 28. 9. 1924 poukázal na oba.⁵ Souvislost vylpne, přihlédneme-li k cyklu Rudolfa Steinera o Markově evangeliu, kde se líčí, že bytost Jana Křtitele zůstala po svém stětí spojena s dvanácterností učedníků. Zúčastňovala se jejich společenství z ducha a právě tak i úkolů učedníka, jemuž Kristus na kříži svěřil svoji matku.

Rudolf Steiner ve svém proslovu, který byl odkazem lidstvu, nazval Novalise „vynikajícím poslem michaelského proudu“ a současně poukázal na přípravu díla, k němuž má dojít na konci tohoto století pro záchranu lidstva, když krize civilizace vyvrcholí.

Toto rozhodnutí zaměřovat k dobrému je společným

---

5 Autor této úvahy mohl potom ještě s Rudolfem Steinerem o této přednášce hovořit.

úkolem Anthroposofické společnosti. Pomocníkem může být Novalis. A vznešenou a věšteckou se stává myšlenka, aby se lidé na tento boj správně vyzbrojili tím, že nechají v sobě ožít obrazy a slova této individuality. Nabývají tím větší síly, aby zvítězili nad bujícím dračím živlem. Vždyť morální fantazie se upírá nejen k pravdě, kráse a dobru, ale i k tomu, co stojí proti této trojnosti a co je nutno přemoci - zvíře vystupující z propasti. Na to poukazují ty nejúctyhodnější tradice, když říkají, že se objeví Eliáš, aby se ujal boje s Antikristem.

Raffael napomáhá světlu k životu jako malíř, Novalis napomáhá slovu k lásce jako básník. Eliáš je připravovatelem cesty Krista skrze obětní čin.

Mezi Novalisovými básnickými plány je i Poslední soud. Jeho tvůrčí fantazie, kterou sám označoval za svůj nejvlastnější majetek, chtěla básnický zpracovat, co jednou bude zážitkem celého lidstva. Boj všech proti všem a zachránce, který se objeví.

O tom existuje podání židovské, křesťanské i germánské. Toto proroctví najdeme dokonce i v ruských písňových textech. Pokaždé se přitom poukazuje na poslání, které přebírá Eliáš.

V izraelském podání se praví, že tři dny před příchodem Mesiáše vystoupí Eliáš na nejvyšší horu v Judei a zatroubí na veliký roh, až to bude slyšet na celém světě. A nastane soud. V křesťanském podání se uvádí, že Archanděl Mi-

chael třikrát zatroubí na polnici a při třetím zatroubení se mrtví rychle zvednou.

Ve Voluspě se mluví o třech jezdcích, kteří vytáhnou do boje proti Michaelovi: Obluda Gifr, Halir, přebývající v podsvětí, a Hrasefelgr nebo požírač mrtvol, proti nimž vystoupí Eliáš, který připravuje cestu Kristu jako nadzemskému zachránci. Je líčen boj Raknaroků, kdy hvězdy padají z nebe, slunce zčerná, zuří pára a oheň a žár zemského povrchu sahá až k nebi. Pravdivost takových obrazů dřívějšího zření potvrzuje dnes duchovní věda.

V současné době je třeba, aby se tyto obrazy lidem předkládaly novým způsobem v uměleckých metaforách vycházejících z intuice a z morální fantazie. Stanou se tak jednotlivými úkony příštích michaelových slavností.

Dne 28. září 1925